

De identiteit van *Portulaca advena* Reichg. & Von Poellnitz

door

R. GEESINK

(Rijksherbarium, Leiden)

In augustus 1936 verzamelden de heren B. en Th. J. Reichgelt op een terrein met graanafval te Erp (N.-Br.) een *Portulaca*, die in samenwerking met de monograaf van dit geslacht, Dr. K. van Poellnitz, werd gepubliceerd als een nieuwe soort, *Portulaca advena* Reichg. & Von Poellnitz (1939). De plant werd door Th. J. Reichgelt in zijn tuin te Nijmegen verder gekweekt. Later begon deze, naar Dr. S. J. van Ooststroom, die jaren met hem heeft samengewerkt, mij mededeelde, te twijfelen of *P. advena* inderdaad wel een nieuwe soort was.

Daar ik momenteel bezig ben aan een bewerking van de *Portulacaceae* voor de Flora Malesiana, vroeg Dr. Van Ooststroom mij eens naar het materiaal van *P. advena* te kijken en een oordeel over deze soort te vormen. Met behulp van de revisie van LEGRAND (1962) werd het type-exemplaar door mij gedetermineerd als *P. papulosa* Schldl. Van deze soort schrijft Von Poellnitz dat het land van herkomst niet duidelijk is. Legrand vermeldt de soort van Argentinië en Uruguay.

Ter onderscheiding van de in Nederland aangetroffen adventieve *Portulaca*-soorten moge de hiervolgende sleutel dienen:

1. Kelkslippen duidelijk gekield. Bladen vlak, omgekeerd eirond tot spatelvormig, met 0,1—0,8 mm lange axillaire haren *P. oleracea* L.
- 1'. Kelkslippen ongekield. Bladen niet vlak, dik, lijnvormig tot omgekeerd eirond, met ca. 2—15 mm lange axillaire haren.
 2. Bladen (4—)7—18 mm lang. Bloemkroon paars. Zaden blauwgrijs *P. pilosa* L.
 - 2'. Bladen 2—7 mm lang. Bloemkroon geel. Zaden bruin tot zwart *P. papulosa* Schldl.

Portulaca papulosa Schldl., in Bot. Zeitg. 11, 1853, p. 671.

P. advena Reichg. & Von Poellnitz, in Fedde, Rept. 46, 1939, p. 77.

Voor de overige synoniemen zie LEGRAND (1962, p. 116).

Een(tot meer)-jarig, xeromorf, rijkvertakt kruid (*fig. 1, a*), met uitstaande takken, de plant tot ca. 25 cm in doorsnede. Bladen kort gesteld, verspreid staand, ongeveer cilindrisch, lancet- tot lijnvormig, met spitse tot stompe top; de jonge bladen veelal omgekeerd eirond, de uitgegroeide 2—7 mm lang; axillaire haren tot 4 mm lang (*fig. 1, h*). Bloemen (*fig. 1, c*) eindelings, 1—3(—4?) bijeen, zittend op een trechtervormige, dichtbehaarde (haren tot 6 mm lang) gemeenschappelijke bloembodem van tot 3 mm in doorsnede en omgeven door ca. 5—12 bladen (*fig. 1, b*). Kelkslippen?, ongeveer driehoekig-boatvormig met stompe top en vliezige rand, ca. 1,5 mm lang (*fig. 1, d*). Kroonslippen (4—) 5, ongeveer elliptisch, in volwassen toestand iets ongelijk, stomp, ca. 2,5 × 1,5 mm, geel (*fig. 1, e*). Meeldraden (6—)10(—12), korter dan de bloemkroon; helmknoppen dorsifix, bolvormig, ca. 0,30 mm lang (*fig. 1, f*). Vruchtbeginsel halfonderstandig; stijl ca. 1 mm lang, met 4 ca. $\frac{1}{2}$ mm lange, papilleuze armen (*fig. 1, g*). Vrucht een eenhokkige doosvrucht, op ongeveer $\frac{1}{3}$ van de hoogte dwars openspringend; deksel ongeveer halfbolvormig, ca. 2,5 mm in doorsnede, glanzend, strogeel tot grijsbruin, veelal met de rest van de bloem aan de top. Zaden campylotroop, ca. 0,60 mm in grootste doorsnede, roodbruin tot zwart (*fig. 1, i*);

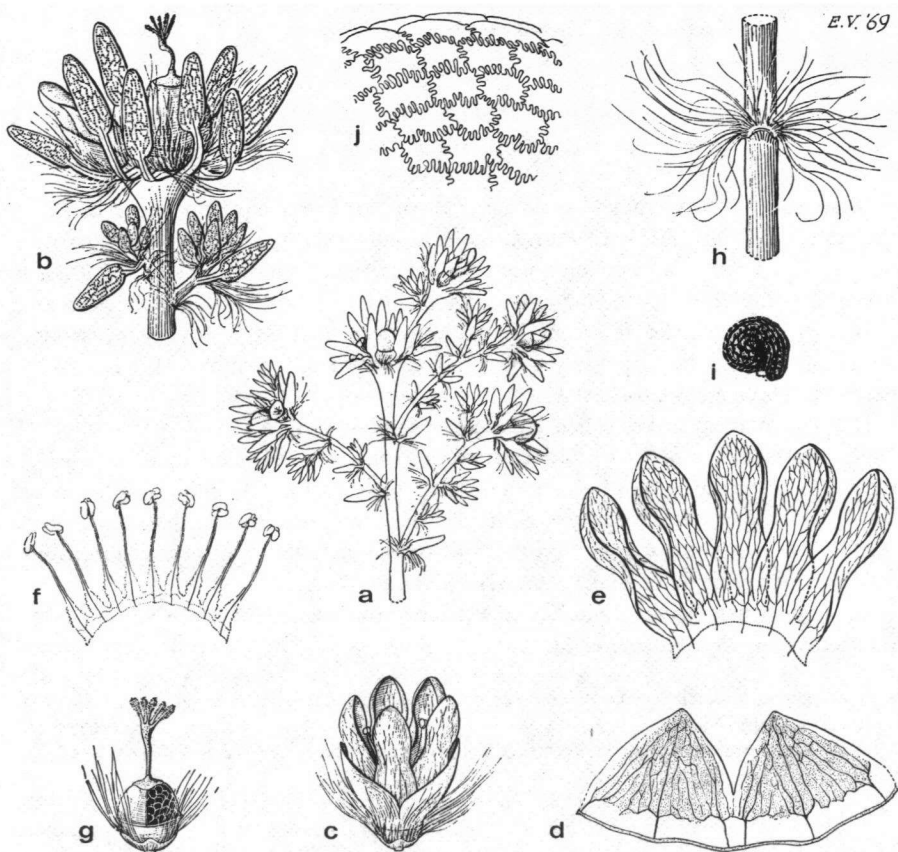

Fig. 1. *Portulaca papulosa* Schldl., a: vertakkingswijze; b: top van een bloeitak; c: gedeeltelijk geopende bloemknop; d en e: kelk- en kroonslippen hiervan; f: meeldraden; g: stamper; h: axillaire haren; i: zaad; j: testacellen. a: $1\frac{1}{2} \times$ nat. gr.; b, c, h: $5 \times$ nat. gr.; d, e, f, g: $7 \times$ nat. gr.; i: $25 \times$ nat. gr.; j: $250 \times$ nat. gr.

testacellen in bovenaanzicht onregelmatig stervormig, in tangentiële richting langgerekt (fig. 1, j).

Erp (N.-Br.), adventief met graanafval, leg. B. & Th. J. Reichgelt, aug. 1936; verder gekweekt in tuin te Nijmegen door Th. J. Reichgelt en daar verzameld in aug. 1937 (type van *P. advena* Reichg. & Von Poellnitz, in L); ook bevindt zich in herb. L materiaal dat eveneens in genoemde tuin werd verder gekweekt en dat verzameld werd in 1938, aug. 1939, juli 1942 en aug. 1947 en voorts planten die door J. H. Kern werden doorgeweekt te Vlaardingen en daar verzameld in okt. 1938.

Het Nederlandse materiaal kon worden vergeleken met een door Legrand als *P. papulosa* gedetermineerde plant uit Uruguay (PE-4760) in herb. U.

Literatuur

LEGRAND, C. D., 1962. Las especies americanas de *Portulaca*. Anal. Mus. Hist. Nat. Montevideo, ser. 2, 7(3), p. 3—147, 29 pl.

POELLNITZ, K. VON, 1934. Versuch einer Monographie der Gattung *Portulaca* L. Fedde Rept. 37, p. 240—320.
—, 1939. Eine neue *Portulaca*-Art. Fedde Rept. 46, p. 77.

Summary

Portulaca advena Reichg. & Von Poellnitz (1939), based on adventive specimens collected near Erp, prov. N.-Brabant, Netherlands, and afterwards cultivated in a garden at Nijmegen, appears to be identical with the South American *P. papulosa* Schldl. (1853).

The adventive species of *Portulaca* found in the Netherlands can be distinguished as follows:

1. Calyx-segments distinctly keeled. Leaves flat, obovate to spatulate, with axillary hairs 0.1—0.8 mm long *P. oleracea* L.
- 1'. Calyx-segments not keeled. Leaves not flat but thick, linear to obovate, with axillary hairs c. 2—15 mm long.
 2. Leaves (4—)7—18 mm long. Corolla violet. Seeds bluish grey. *P. pilosa* L.
 - 2'. Leaves 2—7 mm long. Corolla yellow. Seeds brown to black. *P. papulosa* Schldl.